

DOI 10.32782/NSER/2023-1-2
УДК 502(477)(073)

ТЕСТОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ ІЗ ТЕМАТИЧНОГО РОЗДІЛУ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ 8-ГО КЛАСУ «ПРИРОДНІ УМОВИ Й РЕСУРСИ УКРАЇНИ»

Павловська Тетяна Сергіївна

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної географії
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0003-4931-0803

Григор'єва Наталія Володимирівна

завідувач відділу природничих дисциплін
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID: 0000-0001-8790-2776

Паламар Анжеліка Андріївна

магістр
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0009-0002-8868-8104

У статті розкрито методичні особливості створення й використання тестових завдань як інструменту засвоєння знань і перевірки навчальних досягнень учнів із тематичного розділу «Природні умови й ресурси України» шкільного курсу географії 8-го класу. Проаналізовано теоретико-методичну базу формування географічних компетентностей учнів і реалізації моніторингу навчальних досягнень останніх засобами тестового контролю. Запропоновано приклади тестових завдань різних типів і форм. У процесі апробації розроблених тестових завдань на уроках географії в закладах загальної середньої освіти м. Луцька й Боратинської територіальної громади, а також під час проведення семінарів і навчальних занять з вчителями області у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти було виявлено головні переваги та недоліки тестового контролю перед іншими способами перевірки навчальних досягнень учнів, виокремлено необхідні умови створення та застосування тестових завдань для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, зокрема при вивченні географії. Запропоновано бачення перспектив подальшого удосконалення процесів конструювання й використання тестових завдань у шкільному курсі географії 8-го класу, а саме створення тестів із: 1) відображення міжпредметних зв'язків географії, фізики, біології, астрономії, хімії тощо; 2) наявністю ілюстративного матеріалу; 3) передбаченою необхідністю редагування чи доповнення учнем наявного ілюстративного матеріалу. Формування банку таких завдань зменшить обсяг рутинної роботи педагога в організації навчального процесу, полегшить його підготовку до уроку й сприятиме активізації пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: географія, освітній процес, природні ресурси, природні умови, тест, тестове завдання, тестовий контроль, тестове оцінювання.

Pavlovska T. S., Hryhorieva N. V., Palamar A. A. Test assessment of students' knowledge from the thematic section of the 8th grade geography school course "Nature of Ukraine"

The article reveals the methodological features of creating and using test tasks as a tool for assimilating knowledge and checking the educational achievements of students from the thematic section "Nature of Ukraine" of the 8th-grade school geography course. The theoretical and methodological basis of forming geographical competences of students and implementing monitoring of their educational achievements through test control has been analyzed. Examples of test tasks of various types and forms are provided. Dur-

ing the piloting of the developed test tasks in geography lessons in general secondary education institutions of Lutsk and Boratyn territorial community, as well as during seminars and training sessions with teachers of the region at the Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education, the main advantages and disadvantages of test control compared to other methods of checking students' educational achievements, as well as the necessary conditions for the creation and application of test tasks to increase the efficiency of the educational process in general secondary education institutions, particularly when studying geography, are highlighted. A vision of the prospects for further improvement of the processes of construction and use of test tasks in the 8th grade school geography course is offered, namely, the creation of tests from: 1) reflection of intersubject relationships of geography, physics, biology, astronomy, chemistry, etc.; 2) the presence of illustrative material; 3) the foreseen necessity of editing or supplementing the available illustrative material by the student. The formation of a bank of such tasks will reduce the amount of routine work for teachers in organizing the educational process, facilitate lesson preparation, and promote the activation of students' cognitive activity.

Key words: *geography, educational process, natural resources, natural conditions, test, test task, test control, test assessment.*

Вступ. Шкільний курс географії 8-го класу спрямований на формування науково-географічної картини своєї держави як складника світової спільноти держав на основі комплексного її вивчення [1, с. 8]. Однією зі складових частин цього курсу географії є тематичний розділ «Природні умови й ресурси України». Його зміст відображає: основні форми рельєфу України, їх походження та просторове поширення, рельєфоутворюючі чинники та процеси; тектонічні структури на території України та їхню геологічну будову, основні події геологічної історії України; корисні копалини країни, умови їх формування, залягання та видобутку; клімат, кліматичні ресурси, сезонні погодні умови України та несприятливі погодно-кліматичні явища; води суходолу, умови їх формування та функціонування, просторовий розподіл та використання в господарській діяльності, підземні води та їх географію; основні типи ґрунтів та їх поширення й використання; сучасний склад рослинності України, рідкісні та зникаючі види й напрями їх охорони та відтворення, різноманітність тваринного світу; районування природних ландшафтів України, особливості органічного світу й екологічні проблеми природних зон і морів нашої країни; природно-ресурсний потенціал держави, види й екологічні наслідки його господарського використання, напрями раціонального природокористування. Ефективне засвоєння знань із цього тематичного розділу є важливим базисом для розуміння проблем і перспектив розвитку господарства й розміщення населення України, усвідомлення місця й ролі нашої держави в економічній, політичній, соціальній та культурній організації світової спільноти.

Сьогодні в практиці вчителів-географів використовується багато різноманітних форм, методів, методик і засобів оцінювання результатів навчання учнів. Одним із найпопулярніших методів пере-

вірки знань школярів є тестові завдання. Тестове оцінювання рівня компетентності успішно себе зарекомендувало не тільки в повсякденній педагогічній діяльності вчителя, а й у проведенні національних вимірювань навчальних досягнень учнів. Однак, незважаючи на те, що використання тестової технології в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти має в Україні вже доволі тривалу історію (слід згадати праці таких науковців як Л. Ващенко [8], Л. Вішнікіна [2], А. Гривко [8], Ю. Жук [8], С. Науменко [7; 8], В. Попов [4] та ін.), методика складання й проведення тестів саме в навчанні географії потребує подальшого удосконалення. Це, насамперед, пов'язано із широким залученням сучасних технічних засобів та інструментів контролю знань в умовах офлайн- та онлайн-навчання, а також реалізації інтегративного підходу в освіті при вивченні школярами природничих наук [3].









Матеріали та методи. Теоретико-методичною основою дослідження слугували публікації науковців, вчителів і методистів щодо практики застосування тестових завдань у сучасній українській школі. Інформаційною базою створення тестів із указанного тематичного розділу шкільного курсу географії 8-го класу були Інтернет-ресурси, Атлас. Україна у світі: природа, населення. Географія 8 кл., підручники з географії для 8-го класу (автори: Г. Довгань, О. Стадник, С. Кобернік, Р. Коваленко, В. Пестушко, Г. Уварова).

Результати. Тест – метод виявлення конкретних якостей особистості й інтенсивності їх вираженості, обсягу та якості знань, навичок і вмінь людини за допомогою спеціально підготовлених питань, задач, ситуацій тощо [4, с. 6]. Існують різні класифікації й типізації тестових завдань за змістом і конструкцією. Пропонуємо приклади тестових завдань різних видів (табл. 1), які складено відповідно до змісту діючої та модельної навчальних програм [1; 6].

Таблиця 1

Тестові завдання різних видів із тематичного розділу «Природні умови й ресурси України» шкільного курсу географії 8-го класу

Різновиди тестів	Приклади тестових завдань
Тести-визначники з однією однозначно правильною відповіддю.	<p>1. Укажіть частку території України, яку займають гори. A. 5 %. Б. 25 %. В. 75 %. Г. 10 %.</p> <p>2. Укажіть найглибше озеро України. А. Китай. Б. Катлабуг. В. Світязь. Г. Сомин.</p> <p>3. Укажіть назву безлісої вершини Кримських гір. А. Полонина. Б. Яйла. В. Плай. Г. Кичера.</p> <p>4. Продовжіть. Різниця абсолютних висот витoku й гирла річки – це ... А. Похил річки. Б. Падіння річки. В. Довжина річки. Г. Довжина басейну.</p> <p>5. Укажіть перелік географічних характеристик зони широколистяних лісів України. А. Значне заболочення, наявність льодовикових та еолових форм рельєфу, повсюдне поширення сосни й дуба, густа гідромережа. Б. Значне розчленування рельєфу, поширення карстових печер, сірих лісових і чорноземних ґрунтів, наявність мінеральних вод типу «Нафтуся». В. Наявність найглибшого озера України, надмірне зволоження, домінування болотної й лучної рослинності, поширення комахоїдних рослин. Г. Домінування лісової рослинності, значні поклади торфу, поширення дерново-підзолистих ґрунтів, значні чисельність та видове різноманіття орнітофауни.</p>
Тести-визначники, де усі відповіді правильні.	<p>1. Укажіть регіони України, на території яких наявні родовища кам'яного вугілля. А. Волинська область. Б. Донецька область. В. Львівська область. Г. Усі відповіді правильні.</p> <p>2. Укажіть форми рельєфу, які перетинає річкова система Південного Бугу: А. Подільська височина. Б. Придніпровська височина. В. Причорноморська низовина. Г. Усі відповіді правильні.</p> <p>3. Укажіть річки, які впадають у Чорне море. А. Дніпро. Б. Південний Буг. В. Дунай. Г. Усі відповіді правильні.</p>
Тести-визначники, що мають кілька правильних відповідей (кількість таких відповідей обов'язково вказана).	<p>1. Укажіть три тектонічні структури України, в геологічній будові яких головну роль відіграють породи мезозойського віку. А. Український щит. Б. Донецька складчаста споруда. В. Волино-Подільська плита. Г. Кримська складчаста споруда. Д. Галицько-Волинська западина.</p> <p>2. Укажіть три види корисних копалин, за запасами яких Україна належить до числа провідних країн світу. А. Кухонна сіль. Б. Алюмінієві руди. В. Залізні руди. Г. Марганцеві руди. Д. Графіт.</p> <p>3. Укажіть дві форми рельєфу України, які є головними бар'єрами на шляху переміщення повітряних мас. А. Придніпровська височина. Б. Поліська низовина. В. Українські Карпати. Г. Кримські гори. Д. Словечансько-Овруцький кряж.</p>

Різновиди тестів	Приклади тестових завдань
Тести-визначники, що мають кілька правильних відповідей, але їх кількість не вказана.	<p>1. Укажіть тектонічні структури України, в межах яких найімовірніший прояв землетрусів.</p> <p>А. Схили воронезького кристалічного масиву. Б. Карпатська складчаста область. В. Кримська складчаста область. Г. Донецька складчаста споруда. Д. Галицько-Волинська западина.</p> <p>2. Укажіть із указанного переліку докембрійські платформенні структури України.</p> <p>А. Донецька складчаста споруда. Б. Український щит. В. Схили воронезького кристалічного масиву. Г. Причорноморська западина. Д. Передкарпатський прогин.</p> <p>3. Укажіть адміністративні області України, узбережжя яких омиваються водами Чорного моря.</p> <p>А. Запорізька. Б. Миколаївська. В. Одеська. Г. Донецька. Д. Херсонська.</p> <p>4. Укажіть річки, які протікають в степовій зоні України.</p> <p>А. Південний Буг. Б. Західний Буг. В. Сіверський Донець. Г. Кальміус. Д. Інгулець.</p>
Тести-визначники, в яких відповіді розміщуються зі збільшенням кількості об'єктів.	<p>1. Укажіть генетичні типи рельєфу, які представлені на Поліссі.</p> <p>А. Флювіальний (водно-ерозійний та водно-аккумулятивний). Б. Флювіальний (водно-ерозійний та водно-аккумулятивний), соловий. В. Флювіальний (водно-ерозійний та водно-аккумулятивний), соловий, карстовий. Г. Флювіальний (водно-ерозійний та водно-аккумулятивний), соловий, карстовий, льодовиковий.</p> <p>2. Укажіть річки України, які належать до басейну Чорного моря.</p> <p>А. Прип'ять, Десна. Б. Прип'ять, Десна, Південний Буг. В. Прип'ять, Десна, Південний Буг, Дунай. Г. Прип'ять, Десна, Південний Буг, Дунай, Дніпро.</p> <p>3. Укажіть повітряні маси, під впливом яких формуються погодно-кліматичні умови України.</p> <p>А. Морські помірні повітряні маси. Б. Морські помірні повітряні маси, континентальні помірні повітряні маси. В. Морські помірні повітряні маси, континентальні помірні повітряні маси, арктичні повітряні маси. Г. Морські помірні повітряні маси, континентальні помірні повітряні маси, арктичні повітряні маси, тропічні повітряні маси.</p>
Тести-визначники з використанням малюнків, графіків, схем, діаграм, умовних знаків.	<p>1. Укажіть схематичне зображення замкненої області атмосферного тиску, яка приносить в Україну відлигу взимку й опади влітку.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">  <p>А.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>В.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>Б.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>Г.</p> </div> </div> <p>2. Укажіть корисні копалини, характерні для Поліської низовини.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;">  <p>А.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>В.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>Б.</p> </div> <div style="text-align: center;">  <p>Г.</p> </div> </div>
Альтернативні тести	<p>1. Унікальною особливістю Азовського моря є наявність сірководню в нижньому шарі води.</p> <p>1. Так. 2. Ні.</p> <p>2. Найглибше озеро України утворилося внаслідок розчинення карбонатних порід поверхневими й підземними водами.</p> <p>1. Так. 2. Ні.</p> <p>3. Природні умови й природні ресурси України сприятливі для розвитку курортно-рекреаційного господарства.</p> <p>1. Так. 2. Ні.</p>

Продовження таблиці 1

Різновиди тестів	Приклади тестових завдань																
Тести з визначенням об'єкта за короткою характеристикою.	<p>1. Упізнайте природну зону за описом: домінують дерново-підзолисті ґрунти, поширені бори, субори, болотна рослинність, мешкають лось, тетерук, бобер, вепр, дятел, сова, рись, переважаючі абсолютні відмітки поверхні – 150–180 м. А. Зона мішаних лісів. Б. Зона широколистяних лісів. В. Степова зона. Г. Лісостепова зона.</p> <p>2. Укажіть тип ґрунту, який сформувався під дубово-сосновими лісами з трав'яним покривом в умовах надмірно зволоження, має високу кислотність і водопроникність, містить 1,0–2,5 % гумусу. А. Дерново-підзолисті. Б. Чорноземи типові. В. Коричневі. Г. Солончаки.</p> <p>3. Упізнайте регіон України за описом: найнижчі значення сумарної сонячної радіації (рік), найбільші значення річних сум опадів, помітна зміна кліматичних характеристик з висотою. А. Українські Карпати. Б. Чорноморське узбережжя. В. Волинське Полісся. Г. Донбас.</p>																
Тести з визначенням об'єкта за короткою характеристикою, де відповідь треба записати самостійно.	<p>1. Укажіть підзону степу України з домінуванням каштанових ґрунтів. _____ (<i>сухостепова</i>).</p> <p>2. Укажіть епоху горотворення, в яку виникли Українські Карпати. _____ (<i>альпійська</i>).</p> <p>3. Укажіть найвищу абсолютну висоту рівнинної частини України _____ (<i>515 м</i>).</p> <p>4. Укажіть пору року в Україні, яка характеризується найбільш нестійкою погодою _____ (<i>весна</i>).</p>																
Визначення об'єкта за переліком географічних об'єктів із варіантами відповідей.	<p>1. Укажіть тип рослинності за переліком представників її видового складу: сфагнум, багно болотяне, журавлина, очерет, осока, хвоц. А. Болотна рослинність. Б. Лучна рослинність. В. Водна рослинність. Г. Лісова рослинність</p> <p>2. Укажіть природну зону за переліком представників видового складу її фауни: хом'як, байбак, ховрах, полівка, миші, дрохва, перепілка, куріпка. А. Лісостепова зона. Б. Степова зона. В. Зона мішаних лісів. Г. Зона широколистяних лісів.</p> <p>3. Укажіть річкову систему за переліком приток головної річки: Ворскла, Псел, Сула, Рось, Інгулець, Тетерів. А. Річкова система Дунаю. Б. Річкова система Дніпра. В. Річкова система Дністра. Г. Річкова система Сіверського Дінця.</p>																
Визначення об'єкта за переліком інших об'єктів без варіантів відповідей.	<p>1. Укажіть природну зону України за назвами річок, які в ній розміщені: Південний Буг, Сула, Рось, Псел. Відповідь: _____ (<i>лісостепова зона</i>)</p> <p>2. Укажіть природну зону за переліком форм рельєфу, які в ній розміщені: Приазовська височина, Донецька височина, Причорноморська низовина, Північнокримська рівнина. Відповідь: _____ (<i>степова зона</i>)</p> <p>3. Укажіть річку України, на якій споруджено такі водосховища: Київське, Канівське, Кременчуцьке, Кам'янське, Дніпровське. Відповідь: _____ (<i>Дніпро</i>)</p>																
Знаходження відповідних правильних пар тестового завдання.	<p>1. Увідповідніть тектонічні структури України й форми рельєфу, які їм відповідають.</p> <table border="0"> <tr> <td>А. Український щит.</td> <td>1. Північнокримська низовина.</td> </tr> <tr> <td>Б. Волино-Подільська плита.</td> <td>2. Передкарпатська височина.</td> </tr> <tr> <td>В. Передкарпатський крайович прогин.</td> <td>3. Волино-Подільська височина.</td> </tr> <tr> <td>Г. Скіфська плита</td> <td>4. Приазовська височина</td> </tr> </table> <p>Відповідь: А – 4; Б – 3; В – 2; Г – 1.</p> <p>2. Увідповідніть генетичний тип і форми рельєфу України, які йому відповідають.</p> <table border="0"> <tr> <td>А. Водно-ерозійний.</td> <td>1. Великий Агаманський під.</td> </tr> <tr> <td>Б. Суфозійний.</td> <td>2. Печера Оптимістична.</td> </tr> <tr> <td>В. Карстовий.</td> <td>3. Волинське моренне пасмо.</td> </tr> <tr> <td>Г. Льодовиковий.</td> <td>4. Дністровський каньон.</td> </tr> </table> <p>Відповідь: А – 4; Б – 1; В – 2; Г – 3.</p>	А. Український щит.	1. Північнокримська низовина.	Б. Волино-Подільська плита.	2. Передкарпатська височина.	В. Передкарпатський крайович прогин.	3. Волино-Подільська височина.	Г. Скіфська плита	4. Приазовська височина	А. Водно-ерозійний.	1. Великий Агаманський під.	Б. Суфозійний.	2. Печера Оптимістична.	В. Карстовий.	3. Волинське моренне пасмо.	Г. Льодовиковий.	4. Дністровський каньон.
А. Український щит.	1. Північнокримська низовина.																
Б. Волино-Подільська плита.	2. Передкарпатська височина.																
В. Передкарпатський крайович прогин.	3. Волино-Подільська височина.																
Г. Скіфська плита	4. Приазовська височина																
А. Водно-ерозійний.	1. Великий Агаманський під.																
Б. Суфозійний.	2. Печера Оптимістична.																
В. Карстовий.	3. Волинське моренне пасмо.																
Г. Льодовиковий.	4. Дністровський каньон.																

Різновиди тестів	Приклади тестових завдань																																				
Знаходження відповідних пар правильних відповідей з одним зайвим варіантом у правому стовпчику.	<p>1. Увідповідність родовище корисної копалини та тектонічну структуру, до якої воно приурочене.</p> <table border="0"> <tr> <td>А. Сокальське родовище кам'яного вугілля.</td> <td>1. Український щит.</td> </tr> <tr> <td>Б. Прилуцьке родовище найти.</td> <td>2. Дніпровсько-Донецька западина.</td> </tr> <tr> <td>В. Гринівське родовище природного газу.</td> <td>3. Передкарпатський прогин.</td> </tr> <tr> <td>Г. Семенівсько-Олександрівське родовище бурого вугілля</td> <td>4. Галицько-Волинська западина.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5. Донецька складчаста споруда.</td> </tr> </table> <p><i>Відповідь: А – 4; Б – 2; В – 3; Г – 1.</i></p> <p>2. Увідповідність родовище мінеральних вод і регіон його місцезнаходження.</p> <table border="0"> <tr> <td>А. Миргородське</td> <td>1. Прикарпаття.</td> </tr> <tr> <td>Б. Трускавецьке.</td> <td>2. Поділля.</td> </tr> <tr> <td>В. Куяльницьке.</td> <td>3. Полтавщина.</td> </tr> <tr> <td>Г. Хмельницьке</td> <td>4. Буковина.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5. Північне Причорномор'я.</td> </tr> </table> <p><i>Відповідь: А – 3; Б – 1; В – 5; Г – 2.</i></p>	А. Сокальське родовище кам'яного вугілля.	1. Український щит.	Б. Прилуцьке родовище найти.	2. Дніпровсько-Донецька западина.	В. Гринівське родовище природного газу.	3. Передкарпатський прогин.	Г. Семенівсько-Олександрівське родовище бурого вугілля	4. Галицько-Волинська западина.		5. Донецька складчаста споруда.	А. Миргородське	1. Прикарпаття.	Б. Трускавецьке.	2. Поділля.	В. Куяльницьке.	3. Полтавщина.	Г. Хмельницьке	4. Буковина.		5. Північне Причорномор'я.																
А. Сокальське родовище кам'яного вугілля.	1. Український щит.																																				
Б. Прилуцьке родовище найти.	2. Дніпровсько-Донецька западина.																																				
В. Гринівське родовище природного газу.	3. Передкарпатський прогин.																																				
Г. Семенівсько-Олександрівське родовище бурого вугілля	4. Галицько-Волинська западина.																																				
	5. Донецька складчаста споруда.																																				
А. Миргородське	1. Прикарпаття.																																				
Б. Трускавецьке.	2. Поділля.																																				
В. Куяльницьке.	3. Полтавщина.																																				
Г. Хмельницьке	4. Буковина.																																				
	5. Північне Причорномор'я.																																				
Знаходження трьох відповідників із трьох колонок можливих відповідей.	<p>1. Увідповідність указані тектонічні структури України з відповідними їм формами рельєфу та найпоширенішими в їхніх межах корисними копалинами.</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th><i>Тектонічна структура</i></th> <th><i>Форма рельєфу</i></th> <th><i>Корисні копалини</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>А. Український щит</td> <td>1. Донецька височина</td> <td>а) кам'яне вугілля, ртутні руди, вогнетривкі глини;</td> </tr> <tr> <td>Б. Донецька складчаста споруда</td> <td>2. Подільська низовина</td> <td>б) буре вугілля, торф, бурштин, титанові руди;</td> </tr> <tr> <td>В. Дніпровсько-Донецька западина</td> <td>3. Полтавська рівнина</td> <td>в) природний газ, лікувальні грязі, глина, вапняк;</td> </tr> <tr> <td>Г. Причорноморська западина</td> <td>4. Причорноморська низовина</td> <td>г) нафта, природний газ, кухонна сіль, торф;</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5. Приазовська височина</td> <td>д) свинцево-цинкові руди, озокерит, золото</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Відповідь: А – 2; Б – 1 – а; В – 3 0 г; Г – 40 в.</i></p> <p>2. Увідповідність природні зони, типові для них ґрунти та рослинність.</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th><i>Природна зона</i></th> <th><i>Ґрунти</i></th> <th><i>Природна рослинність</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>А. Степова</td> <td>1. Дерново-підзолисті, торфово-болотні</td> <td>а) сосна, дуб, береза, вільха;</td> </tr> <tr> <td>Б. Лісостепова</td> <td>2. Чорноземи звичайні, чорноземи південні</td> <td>б) бук, дуб, граб, липа;</td> </tr> <tr> <td>В. Мішаних лісів</td> <td>3. Чорноземи типові, чорноземи опідзолені</td> <td>в) дуб, граб різнотрав'я;</td> </tr> <tr> <td>Г. Широколистяних лісів</td> <td>4. Сірі лісові, чорноземи опідзолені</td> <td>г) ковила, типчак, тонконог;</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5. Коричневі, бурі гірсько-лісові</td> <td>д) бук, ялівець, тис ягідний</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Відповідь: А – 2 – г; Б – 3 – в; В – 1 – а; Г – 4 – б.</i></p>	<i>Тектонічна структура</i>	<i>Форма рельєфу</i>	<i>Корисні копалини</i>	А. Український щит	1. Донецька височина	а) кам'яне вугілля, ртутні руди, вогнетривкі глини;	Б. Донецька складчаста споруда	2. Подільська низовина	б) буре вугілля, торф, бурштин, титанові руди;	В. Дніпровсько-Донецька западина	3. Полтавська рівнина	в) природний газ, лікувальні грязі, глина, вапняк;	Г. Причорноморська западина	4. Причорноморська низовина	г) нафта, природний газ, кухонна сіль, торф;		5. Приазовська височина	д) свинцево-цинкові руди, озокерит, золото	<i>Природна зона</i>	<i>Ґрунти</i>	<i>Природна рослинність</i>	А. Степова	1. Дерново-підзолисті, торфово-болотні	а) сосна, дуб, береза, вільха;	Б. Лісостепова	2. Чорноземи звичайні, чорноземи південні	б) бук, дуб, граб, липа;	В. Мішаних лісів	3. Чорноземи типові, чорноземи опідзолені	в) дуб, граб різнотрав'я;	Г. Широколистяних лісів	4. Сірі лісові, чорноземи опідзолені	г) ковила, типчак, тонконог;		5. Коричневі, бурі гірсько-лісові	д) бук, ялівець, тис ягідний
<i>Тектонічна структура</i>	<i>Форма рельєфу</i>	<i>Корисні копалини</i>																																			
А. Український щит	1. Донецька височина	а) кам'яне вугілля, ртутні руди, вогнетривкі глини;																																			
Б. Донецька складчаста споруда	2. Подільська низовина	б) буре вугілля, торф, бурштин, титанові руди;																																			
В. Дніпровсько-Донецька западина	3. Полтавська рівнина	в) природний газ, лікувальні грязі, глина, вапняк;																																			
Г. Причорноморська западина	4. Причорноморська низовина	г) нафта, природний газ, кухонна сіль, торф;																																			
	5. Приазовська височина	д) свинцево-цинкові руди, озокерит, золото																																			
<i>Природна зона</i>	<i>Ґрунти</i>	<i>Природна рослинність</i>																																			
А. Степова	1. Дерново-підзолисті, торфово-болотні	а) сосна, дуб, береза, вільха;																																			
Б. Лісостепова	2. Чорноземи звичайні, чорноземи південні	б) бук, дуб, граб, липа;																																			
В. Мішаних лісів	3. Чорноземи типові, чорноземи опідзолені	в) дуб, граб різнотрав'я;																																			
Г. Широколистяних лісів	4. Сірі лісові, чорноземи опідзолені	г) ковила, типчак, тонконог;																																			
	5. Коричневі, бурі гірсько-лісові	д) бук, ялівець, тис ягідний																																			
Відкриті (перспективні) тести з необхідністю вставити пропущені слова або дописати речення.	<p>1. Вставте пропущені слова. З нафтогазоносних регіонів України найбільш перспективним вважається _____ (Південний), а найбільш виснаженим – _____ (Західний).</p> <p>2. Продовжіть. Найвищою в Україні є гора _____ (Говерла).</p> <p>3. Вставте пропущене слово. Більша частина території України знаходиться в _____ (помірному) кліматичному поясі.</p>																																				
Тести з розрахунками й варіантами відповідей	<p>1. Визначте похил р. Південний Буг, якщо відомо, що річка бере свій початок на висоті 321 м над рівнем моря і має протяжність 806 км.</p> <p>А. 40 см/км. Б. 4 м/км. В. 2,5 м/км. Г. 3, 21 м/км.</p> <p>2. Визначте річний стік річки Стохід на гідропосту Любешів, якщо середні витрати води у 2022 р. становили 9,13 м³/с.</p> <p>А. 0,3 км³/с. Б. 3 м³/с. В. 3330 м³/с. Г. 300 км³/с.</p>																																				

Закінчення таблиці 1

Різновиди тестів	Приклади тестових завдань
Тест-класифікатор із укаваною класифікацією (типізацією)	<p>1. Розташуйте корисні копалини за вказаними групами: Паливні: _____. Рудні: _____. Нерудні: _____. Крейда, буре вугілля, калійна сіль, титанова руда, марганцева руда, флюсові вапняки, бурштин, природний газ, торф, кобальтова руда, горючі сланці, ртутна руда. <i>Відповідь. Паливні: буре вугілля, природний газ, торф, горючі сланці. Рудні: титанова руда, марганцева руда, кобальтова руда, ртутна руда. Нерудні: крейда, калійна сіль, флюсові вапняки, бурштин.</i></p> <p>2. Розташуйте форми рельєфу України відповідно до їх генетичного типу: Водно-аккумулятивний і водно-ерозійний: _____. Льодовиковий: _____. Карстовий: _____. Волинське моренне пасмо, Дністровський каньйон, печера Кришталева, улоговина оз. Світязь, Канівські гори, печера Озерна, ози біля смт Шацьк, острів Любичів, балка Байдиха. <i>Відповідь. Водно-аккумулятивний і водно-ерозійний: Дністровський каньйон, острів Любичів, балка Байдиха. Льодовиковий: Волинське моренне пасмо, Канівські гори, ози біля смт Шацьк. Карстовий: печера Кришталева, печера Озерна, улоговина оз. Світязь.</i></p>
Тести з розміщенням відповідей у заданій послідовності	<p>1. Укажіть гірські вершини за порядком зростання їхніх абсолютних висот. А. г. Берда. Б. г. Ай-Петрі. В. г. Камула. Г. г. Піп Іван. <i>Відповідь: В, А, Б, Г.</i></p> <p>2. Укажіть обласні центри України за порядком настання в них нової доби. А. Харків. Б. м. Кропивницький. В. м. Вінниця. Г. м. Ужгород. <i>Відповідь: А, Б, В, Г.</i></p> <p>3. Укажіть тектонічні структури України в хронологічному порядку їх формування. А. Українські Карпати. Б. Донецька складчаста споруда. В. Український щит. Г. Волино-Подільська плита. <i>Відповідь: В, Г, Б, А.</i></p>
Тести на знаходження зайвого об'єкта за певним критерієм	<p>1. Укажіть з переліку річку, що не впадає в Чорне море: а) Дунай; б) Салгир; в) Дніпро; г) Дністер; д) Західний Буг; е) Південний Буг. 2. Укажіть із переліку гірський масив, який не належить до Українських Карпат: а) Вулканічний хребет; б) Бабуган-яйла; в) Чивчини; г) Горгани; д) Рахівський масив; е) Вододільний хребет.</p>
Тести на знаходження зайвого об'єкта без критеріїв відбору	<p>1. Укажіть зайвий об'єкт із перелічених: а) торф; б) горючі сланці; в) графіт; г) нафта; д) буре вугілля; е) природний газ. 2. Укажіть зайвий об'єкт із перелічених: а) Дніпро; б) Дністер; в) Південний Буг; г) Західний Буг; д) Дунай; е) Прип'ять.</p>

Висновки. Досвід практичної педагогічної діяльності дозволяє стверджувати, що тестовий контроль має низку переваг перед іншими способами перевірки навчальних досягнень учнів: об'єктивність оцінювання; учні, які тестуються перебувають в рівних умовах; невелика витрата часу на тестування й перевірку його результатів; відсутній вплив орфографічної та стилістичної грамотності учнів на об'єктивність оцінювання географічних знань; різноманітність форм і видів тестових завдань, що дозволяє їх часто застосовувати на уроках без втрати інтересу до них з боку учнів; отримання швидкого й систематичного зворотного зв'язку у взаємодії вчитель – учень; можливість за відносно короткий проміжок часу встановити рівень знань учнів зі значного за обсягом вивченого

матеріалу. Варто також зауважити ще один позитивний аспект використання тестових завдань – вони є одним із інструментів переробки навчальної інформації. Адже відомо, що від активної смислової перебудови засвоюваного матеріалу залежить міцність і тривалість запам'ятовування. Інформація, яка не зазнає ніякої переробки, залишає лише короткочасний сенсорний слід. Інформація, яка просто повторюється, може бути відтворена протягом короткого часу. І лише інформація, яка зазнала більш суттєвої переробки, знаходить шлях до тривалої пам'яті, де вона і зберігається як у своєрідному сховищі [5, с. 17]. Перебудова й переробка інформації за допомогою тестів може відбуватися шляхом створення тестових завдань різних форм і рівнів складності, поєднанням змістового матеріалу різних тем, розділів,

шкільних курсів географії і навіть інших шкільних предметів, різними акцентами на взаємозв'язках географічних об'єктів, явищ і процесів тощо. Для покращення запам'ятовування учнями навчальної інформації та усвідомлення ними причин виникнення помилок при розв'язуванні тестових завдань вважаємо доцільним також проведення роботи над помилками. Учень повинен розуміти, де він її припустився і яка відповідь була правильною та чому саме вона.

Головними недоліками тестового контролю вважаємо: ймовірність випадкового вибору правильної відповіді; можливість легкого списування відповідей в інших учнів; неможливість простеження логіки міркувань школяра; відсутність розвитку усного й письмового мовлення учня.

Щоб проведення тестового контролю на уроках географії, і у 8-му класі зокрема, підвищувало ефективність освітнього процесу, вважаємо за необхідне дотримуватися певних умов створення й застосування тестових завдань: 1) відповідність змісту тестового завдання сучасній об'єктивній інформації, навчальному матеріалу й вимогам навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Географія. 6–9 класи»; 2) використання в освітній діяльності різних типів (форм) і рівнів складності тестових завдань (для підсилення інтересу в учнів до роботи з такого роду завданнями та задіяння в них різних рівнів мислення (знання, розуміння, аналіз, синтез, оцінювання фактів та інформації тощо); 3) обов'язкове поєднання в системі тестових завдань навчальної, мотиваційно-орієнтуючої, розвиваючої, контролюючої функцій; 4) чітке й зрозуміле формулювання запитань і відповідей тестових завдань без двозначних тлумачень, некоректності та зайвих слів; 5) використання у тес-

тових завданнях географічних об'єктів із чіткими ознаками, характеристиками, які суттєво відрізняють їх від інших подібних об'єктів; 6) наявність чітких критеріїв оцінювання тестових завдань; 7) відображення в тестових завданнях взаємозв'язку викладеної інформації з навчальним матеріалом різних тем розділу (розділів, шкільних курсів географії та інших шкільних предметів); 8) складання тестового завдання з урахуванням збалансованого поєднання новизни викладеної інформації та достатнього рівня обізнаності учня, його вікових особливостей для виконання цього завдання; 9) формулювання запитань в позитивній формі (за можливості), починаючи з дієслова (спонукає мисленнєву діяльність); 10) конструювання й підбір тестових завдань для поточного чи підсумкового контролю повинне здійснюватися з урахуванням 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів й передбачати певний ліміт часу для виконання завдань відповідно до ступеня їх складності [2, с. 24; 4, с. 8; 7, с. 52].

Запропоновані тестові завдання можуть бути використані вчителями для складання контрольних тестів на різних платформах, у тому числі на платформі-конструкторі KAHOOT, у GOOGLE-формі на платформі CLASROOM.

У перспективі в напрямку удосконалення роботи й способів використання тестового контролю вважаємо доцільним розширення бази тестових завдань, які б: 1) відображали міжпредметні зв'язки географії, фізики, біології, астрономії, хімії тощо; 2) містили ілюстративний матеріал; 3) передбачали необхідність інформаційного доповнення учнем наявного ілюстративного матеріалу. Впевнені, що формування банку таких завдань полегшить підготовку педагога до уроку й сприятиме активізації пізнавальної діяльності учнів.

Література:

1. Географія 6–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>.
2. Засць Т.С., Вішнікіна Л.П. Тестове оцінювання знань учнів з географії. *Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Полтава : ПОШПО, 2006. С. 22–32.
3. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2020. 400 с.
4. Збірник тестових завдань різних типологічних форм та рівнів складності з курсу «Загальна географія» 6 клас: збірник дидактично-методичних матеріалів за результатами роботи обласної творчої групи / упор. В.Д. Попов. Суми : НВВ КЗ СОШПО, 2018. 84 с.
5. Мащенко О.М. Технологія формування цілісних знань про географічні об'єкти. *Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Полтава : ПОШПО, 2006. С. 17–22.
6. Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Гільберг Т.Г., Даценко Л.М. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>.

7. Науменко С. Тестові завдання з географії для зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів як інструментарій реалізації моніторингу навчальних досягнень учнів 6 і 7 класів з географії. *Наука і суспільство*. 2011. № 7-8. С. 48–57.
8. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів : посібник / за ред. Ляшенка О.І., Жука Ю. Київ : Видавничий дім «Сам», 2017. 128 с.

References:

1. Heohrafiia 6–9 klasy. Navchalna prohrama dla zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv (2022) [Curriculum «Geography. 6–9 grades» for institutions of general secondary education]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna_programa-2022.geography-6-9.pdf
2. Zaiets T. S., Vishnikina L. P. (2006). Testove otsiniuvannia znan uchniv z heohrafiï. [Test assessment of students' knowledge of geography]. *Vprovadzheniia suchasnykh tekhnolohii navchannia heohrafiï u shkilnii, vyshchii, pislidyplomnii osviti: materialy Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru*. Poltava: POIPPO. S. 22–32. [in Ukrainian].
3. Zasiakina T. M. (2020). Intehratsiia v shkilnii pryrodnychii osviti: teoriia i praktyka: monohrafiia [Integration in school science education: theory and practice]. Kyiv: Pedagogichna dumka, 400 s. [in Ukrainian].
4. Zbirnyk testovykh zavdan riznykh typolohichnykh form ta rivniv skladnosti z kursu «Zahalna heohrafiia» 6 klas: zbirnyk dydaktychno-metodychnykh materialiv za rezultatamy roboty oblasnoi tvorchoi hrupy (2018). [Collection of test tasks of various typological forms and levels of complexity from the course «General Geography» 6th grade] / upor. V. D. Popov. Sumy: NVV KZ SOIPPO, 84 s.
5. Mashchenko O. M. (2006). Tekhnolohiia formuvannia tsilisnykh znan pro heohrafichni obiekty [Technology of formation of integral knowledge about geographical objects]. *Vprovadzheniia suchasnykh tekhnolohii navchannia heohrafiï u shkilnii, vyshchii, pislidyplomnii osviti: materialy Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru*. Poltava: POIPPO, S. 17–22.
6. Modelna navchalna prohrama «Heohrafiia. 6–9 klasy» dla zakladiv zahalnoi serednoi osvity (2022) [Model curriculum «Geography. 6–9 grades» for institutions of general secondary education] (avt.: Kobernik S. H., Kovalenko R. R., Hilberh T. H., Datsenko L. M.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
7. Науменко С. (2011). Тестові завдання з географії для зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів як інструментарій реалізації моніторингу навчальних досягнень учнів 6 і 7 класів з географії [Test tasks in geography for external independent assessment of educational achievements of graduates of general educational institutions as a tool for monitoring the educational achievements of 6th and 7th grade students in geography]. *Наука і суспільство*. № 7–8. С. 48–57.
8. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: посібник / за ред. Ляшенка О. І., Жука Ю. О. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 128 с.